

Hugyecz Krisztina

„'56 NINCS A HELYÉN?” Október 23-i ünnepség Okányban

I. Mit tudnak a gyerekek 1956-ról?

Először ez a kérdés fogalmazódott meg bennem, amikor 2005. október 23-án hazafelé sétáltam a falumban rendezett megemlékezésről.

Aznap „néprajzusként” vettem részt az ünnepségen, amelyet lakóhelyemen, a Békés megye északkeleti részén fekvő Okányban szerveztek. Célom az volt, hogy a lehető legtöbb mozzanatot megfigyeljem és rögzítsem, a rendezvény végén pedig néhány résztvevővel beszéljek az eseményekről. Ezeknek a pár perces kis interjúknak köszönhetően vetődött fel bennem a fent említett kérdés. Hogy választ kapjak, ez év márciusában a helyi általános iskola felső tagozatos tanulóival kitölttettem egy kérdőívet, majd annak elemzését és összesítését követően a polgármesterrel és néhány tanárral is beszélgettem. Megpróbáltam tőlük választ kapni az újabb kérdéseimre.

Főleg arra voltam kíváncsi (azon kívül, hogy mit és mennyit tudnak a 11–14 éves gyerekek 1956-ról), hogy honnan szerzik ismereteiket a diákok e történelmi eseményről. Otthon? Az iskolában hallanak róla? Vagy a média a forrásuk? Egyáltalán, kinek a feladata megismertetni őket ezzel a nemzeti ünneppel? Ha az iskola, a pedagógusok játsszák a főszerepet tájékoztatásukban, ők hogyan teszik mindezt? Mit mondanak a tanulóknak, milyen értékeket közvetítenek nekik?

Az alábbiakban bemutatom a múlt évi ünnepséget, kik vettek részt rajta, milyen műsort láthattak a megjelentek. Majd a kérdőíves vizsgálatom eredményeit összegzem, illetve a pedagógusokkal folytatott beszélgetéseket és az általam levont tapasztalatokat.

II. A megemlékezés

A rendezvény október 23-án, vasárnap délelőtt 10 órakor kezdődött, amelyre a meghívókat (lásd melléklet) – a polgármester urat idézve – megkapta „minden civilszervezet vezetője, minden intézmény vezetője, országgyűlési képviselő. Munkahelyekre küldünk el meghívókat. Külön küldünk minden „Okányért” kitüntetettnek. A lakosság felé pedig két formában: plakátokon, illetve az okányi

televízió hirdetésén keresztül – a képújságon.¹ Ennek ellenére – viszonyítva a község közel háromezres lélekszámához – elég kevesen jelentek meg (körülbelül 70 fő).

En háromnegyed 10 után pár perccel érkeztem a helyszínre, a faluközpontban álló kopjafához. (1., 5. kép) Az idevezető utat, a főutca villanypóznáit uniós és magyar zászlók ékesítették, illetve a közintézményekre (óvoda, polgármesteri hivatal, iskola, könyvtár) is kitűzték a kék és nemzeti lobogókat.

Előttem már ott voltak a műsorban szereplő gyerekek és tanáraik, a falu és a szervezetek vezetőinek egy része. A hangosítás beállítását épp befejezte a Művelődési Ház alkalmazottja, a helyi kábeltelevízió munkatársa pedig ekkor bibelődött kamerájával és annak állványával.

Az utca két végét a rendőrség (egy kutyás rendőr képviselőjében) és a polgármesteriség lezárta a járművek előtt – praktikus okból: hogy ne zavarják az ünnepséget.

A résztvevők – a 10 órához közeledve – egyre szaporodtak, végleges létszámuk körülbelül 70 lehetett. (3., 4. kép) Az életkoruk igen eltérő volt. Óvodás korúak és általános iskolások viszonylag kevesen, talán 30-an lehettek (ez volt számomra a legfeltűnőbb, a korábbi ilyen jellegű rendezvényeken a gyerekek alkották az ünneplők nagy részét), 20 év körüliek pedig csupán ketten voltunk, jómagam és egy 23 éves, koszorúzó lány. A megjelentek nagy része középkorú és nyugdíjas volt, nők és férfiak vegyesen.

A rendezvény pontban 10 órakor a Himnusszal kezdődött, amely magnóról hangzott fel. Néhány szélen álló idős hölgy fennhangon énekelt. A példa ragadósnak bizonyult, jónéhányan követték őket. Ez ritka dolog Okányban, mivel évek óta gépről játsszák, nem jellemző, hogy a Himnuszt és a Szózatot énekeljék az emberek.

Ezután a konferanszié² köszöntője, bevezetője következett, majd az általános iskola tanulóinak mintegy 15–20 perces élőzenével kísért műsorát láthattuk. Az előadást összeállító tanárnő később elmondta, hogy a célja olyan értékek közvetítése volt, melyek „örök érvényűek mindenkinek: szabadságszeretet, hazaszeretet, a béke és a nyugodt élet iránti vágy.”³ Ezeket tartotta szem előtt, amikor a műsor vers-, illetve dalrészleteit válogatta.

Az előadást érdeklődéssel fogadták az ünnepség résztvevői – talán újszerűsége miatt. Az eddigi '56-os megemlékezések ugyanis közel sem voltak ilyen színesekek, változatosak. Csak egy vagy két szavalat és a szokásos, kötelezőnek mondható beszéd hangzott el. Az élőzene, a csoportos fellépés újdonságnak számított.

A műsort polgármesterünk beszéde követte. Ő a magyar szabadságharcos hétköznapi ember-voltát hangsúlyozta, akire azonban felfigyelt a világ, és akit a Time magazin az év emberévé választott. Szónoklatát '56-ra emlékező versidézetek színesítették.

Ezután a hagyományos koszorúzás következett. A koszorúk (2. kép) elhelyezése az évek óta szokásos sorrendben történt – mint az egyik résztvevőtől, később pedig a polgármestertől is megtudtam: „Igen, ez kialakult dolog nálunk, mert a

¹ Fekete Zoltán, Okány polgármestere, sz. 1963.

² A műsort összeállító tanárnő, sz. 1952.

³ A műsort összeállító tanárnő

nemzeti ünnepeken, állami ünnepeken is hasonló, hogy először koszorúz az állam, egyház, civilszervezetek és a pártok. És ezt mi átvettük. És mindig így van. A polgármester a jegyzővel, állami intézmények, és aztán jönnek a civilszervezetek... Szerintem a rendszerváltás óta ez így van.”⁴ Ennek megfelelően elsőként az Önkormányzat, majd az intézményvezetők (általános iskola, óvoda, művelődési ház részéről) rótták le kegyeletüket. Őket a Református Egyház, a Szocialista Párt és a civil szervezetek (Nyugdíjas Klub, OME – Okányi Műkedvelők Egyesülete, TEKE – Települési Könyvtárpártolók Egyesülete, Mozgáskorlátozottak Egyesülete) képviselői követték. A rendezvény végén a konferanszié a község önkormányzata és a fellépők nevében megköszönte a részvételt.

A Szózat elhangzása után az ünnepség véget ért. Szinte mindenki azonnal távozott a helyszínről, kisebb-nagyobb csoportokban. A tömeg hirtelen oszlása miatt nem volt túl könnyű dolgom a kérdésfeltevés szempontjából. A műsorban szereplő gyerekek közül kettővel sikerült beszélnem – egy fiúval és egy lánnyal –, még az egyik koszorúzóval és egy középkorú nővel. Mindannyiuknak feltettem az alábbi három kérdést:

- Mit jelent önnek/neked 1956?
- Mi jut eszébe/eszedbe róla?
- Miért jött/jöttél ki az ünnepségre?

Ezek után még kérdeztem néhány dolgot, attól függően, milyen „szerepet játszottak” a rendezvényen.

Az első kérdéseimre valamennyi alanyom szinte ugyanazt válaszolta (megjegyzem, kissé zavarba jöttek): „semmit” vagy „nem is tudom.” A két felnőtt meg is indokolta válaszát: ők nem éltek ekkor, csak a történelemórán tanultak róla.

Hogy mi jut eszükbe '56-ról, a 13 éves gyerekek csak néhány szóval válaszoltak. A lány szerint „akkor harcoltak.” A fiú szerint „az önállóságért, szabadságért harcoltak.”

A 23 éves lánytól is – aki egyébként az MSZP képviselőjében helyezte el koszorút a kopjafánál – hasonló választ kaptam: „a forradalom” és „a szabadságért vívott harc.” A középkorú (41 éves) hölgy már bőbeszédűbb volt. Az első gondolatai neki is azok voltak, mint a többieknek. Ezt követően kifejtette, hogy „ma már nem arról szól ez az egész, mint '56-ban. Most mindenki kifütyül mindenkit.”

A harmadik kérdéseimre a gyerekek válasza egyértelmű volt, a műsorban vettek részt. Amikor megkérdeztem, hogy akkor is kijöttek volna-e, ha nem szerepelnek, a válaszuk nemleges volt. A koszorúzó most kötelességből volt kinn, viszont minden évben eljön, akár koszorúz, akár nem. Minden március 15-én is megjelenik, úgy gondolja, „ez így illik.” A 41 éves nő azt mondta, tartozik ennyivel azoknak, akik szerepelnek. „Ha valaki megírt egy beszédet, azt meg kell hallgatni!”

Válaszaik közül különösebben csak a gyerekekén lepődtem meg: épp ők, akik a műsorban is szerepeltek, s talán a „legfelkészültebbnek” kellene lenniük e témával kapcsolatban, tudtak a legkevesebbet a megemlékezés jelentéséről és jelentőségéről.

⁴ Fekete Zoltán

A résztvevők létszáma, mint már említettem, a község lakosságának nagyságához viszonyítva alacsonynak mondható, de ez az iskola igazgatónője szerint nem meglepő:

„...mindig azok jönnek el, akik úgy érzik valahogy belülről, hogy kötelességük ott lenni.”⁵ Ezek pedig tapasztalataim szerint az önkormányzati dolgozók, az intézményvezetők, a képviselő testület tagjai, néhány pedagógus és a civil szervezetek képviselői. Feltűnő volt az óvodás és iskolás gyerekek alacsony száma. A polgármestertől azonban megtudtam, hogy nem tették kötelezővé számukra a megjelenést.

III. A kérdőívek elemzése

Az ünnepség után azonnal felmerült bennem, hogy vajon a gyerekek mit, illetve mennyit tudnak 1956-ról. Ennek egyik kiváltó oka elsősorban a diákok alacsony részvételi aránya volt; másodsorban pedig, hogy az általam a rendezvény után megszólított szereplők egyike sem tudott úgy válaszolni kérdéseimre, ahogy azt reméltem (s talán természetesnek vettem volna). Hogy válaszokat kapjak, ez év márciusában kérdőíveket készítettem az általános iskola felső tagozatosai számára. Felkerestem az igazgatónőt, aki az osztályfőnökökkel együtt készségesen segített nekem – szinte valamennyi gyerekkel kitöltették a kérdőíveket. Így pontosan 136 darabot kaptam kézhez.

A felmérésben a felső tagozat valamennyi osztálya részt vett (pontosan 9: 2 ötödikes, 1 hatodikos, 3 hetedikos és 3 nyolcadikos). A diákok számára háromféle kérdőívet készítettem, attól függően, hogy jelen voltak-e a megemlékezésen, s ha igen, milyen „titulusban” – így választottak a „tanuló”, a „néző” és a „szereplő”-ív közül.

A 136-ból 78 „tanuló”, 40 „néző”, illetve 18 darab „szereplő” kérdőívet kaptam vissza. A nézők magas száma azonban feltűnt, én ugyanis nem emlékszem ilyen nagyarányú részvételre, sőt. Hogy mégis mi lehetett az oka ennek az eltérésnek, arra később szeretnék kitérni.

Mindhárom kérdőíven szerepeltek az alábbi kérdések:

- 1.) Mit ünneplünk október 23-án? Mit hallottál erről?
- 2.) Hol hallottál erről? Ki beszélt neked erről?
- 3.) Mit szoktatok otthon erről beszélni?

A továbbiakban pedig a megemlékezéssel kapcsolatos véleményükre kérdeztem rá, illetve a „tanulóknál” a távolmaradás okára.

1. Mennyit tudnak a diákok '56-ról?

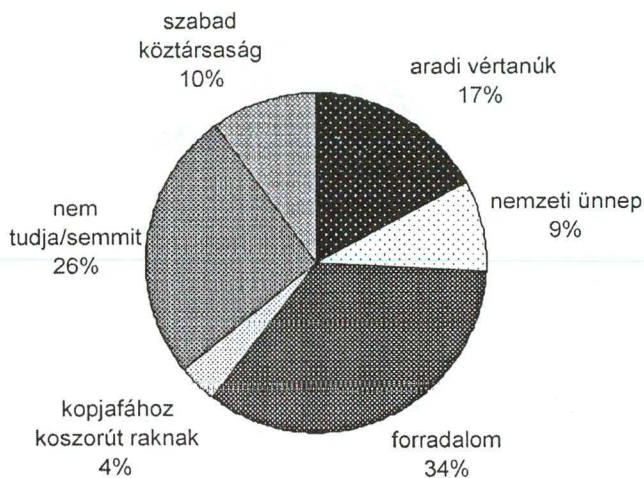
Az 1.) kérdés esetében arra kerestem a választ, hogy a diákok egyáltalán tudják-e, mit ünneplünk az év ezen napján, mennyire tájékozottak.

A „tanulók” közül, akik nem voltak a megemlékezésen, a 78-ból 21-en „nem tudom”, illetve „semmit” választ adtak, további 14 diák szerint az „aradi vértá-

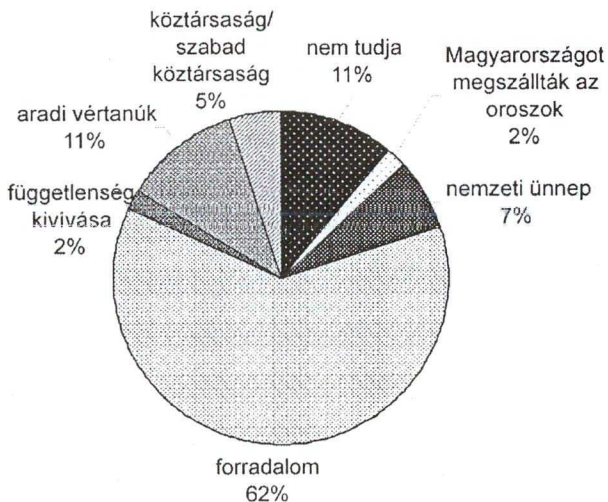
---

⁵ Kincses Imréné, a Petőfi Sándor Általános Iskola igazgatója, sz.1961.

núkat”, 3 gyerek válasza pedig: „a kopjafához koszorút raknak”. A többiek válasza: nemzeti ünnep, forradalom, független magyar állam, szabad köztársaság. Valamennyi „helyes” válasz esetében hiányzik az esemény évszámának megemlékezése.

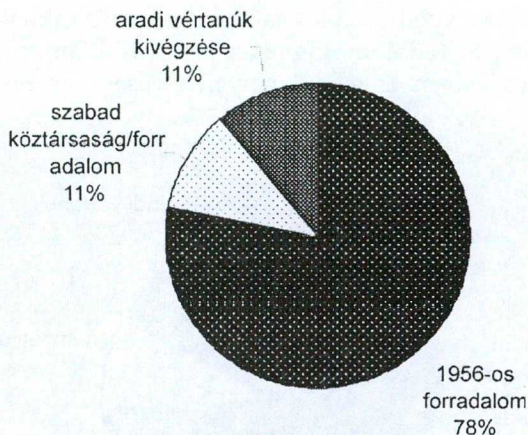
A 40 „néző” közül 5-en nem tudtak választ adni, 5 szerint az „aradi vértanúkat” ünnepeljük. A többiek válasza: forradalmat, köztársaságot, függetlenség kivívását, Magyarországot megszállták az oroszok. Évszámot közülük sem írt senki.

A 18 „szereplő”, 2 főt kivéve, tudta, mire emlékezünk ekkor. Egy 8. osztályos fiú leírta, hogy „most lesz az 50. évfordulója”⁶. Két kivétellel valamennyien helyesen elhelyezték időben az eseményt.

⁶ Kovács Kornél, 8.a osztályos tanuló

A válaszokat olvasva feltűnt, hogy viszonylag sok diák nem tud semmit 1956-ról vagy keveri az 1848-as eseményekkel. Ennek valószínűleg több oka van. Talán az egyik, hogy még nem tartanak a tananyagban a legújabb kori magyar történelem ezen részének tárgyalásánál, mivel a „téves válasz” főleg az 5. és 6. osztályos tanulóknál fordul elő, a hetedikeseknél csak elvétve, a nyolcadikosoknál pedig egyáltalán nem. Ennek viszont ellentmond az igazgatónő válasza: „... Tulajdonképpen az olvasókönyvben erről szóló olvasmányokról van szó. Elsősorban 3., 4. osztályban megjelenik a történelmi olvasmány.” Azonban megjegyzi: „... az alsó tagozatos tananyagot ehhez nagyon kismértékben állították át.”⁷ Tehát a gyerekek tanulnak ugyan róla, de nem sokat. Az igazgatónő szerint Március 15-vel már más a helyzet: „Március 15-höz kötődik egy nagyobb ünnepség és azt jobban át tudják a gyerekek is élni... Petőfi nevét már az óvodából hozzák a gyerekek.”⁸

Másik ok lehet – a műsort összeállító tanárnő szerint: „... hogy ezek az ünnepek, de különösen '56, még nincs a helyén. Én úgy gondolom, hogy nincs a helyén. Mert nem is értik. A családtól sem kapnak semmiféle indíttatást. Itt, amit az iskolában megpróbálunk adni nekik - akár az ünnepség keretén belül, akár egy-egy órán belül, akár történelem, akár osztályfőnökin... vagy csak egyszerűen egy beszélgetés keretén belül -, az marad meg valamennyire bennük. De igazából otthon semmit nem kapnak.”⁹

Harmadszor – az igazgatónő szavait idézve: „... '56-nak nálunk különösebben olyan értelemben nincsen kiemelkedő, nagy jelentősége itt az ünnepek sorában... Úgy érzem, hogy elsikkad valahogy. Különösebben nem tudom megmagyarázni, hogy mért. Egy ünnep a sok közül, de úgy nincsen különösebb jelentősége. Én a községen belül sem érzem, hogy bármiféle... igény lenne. Hogy igen, ezt jobban kéne ünnepelni, másképpen kellene rá gondolni, mert már másképp is értelmezhetjük ezt a dolgot, nem úgy, ahogy annak idején mi tanultuk.”¹⁰

⁷ Kincses Imréné

⁸ Kincses Imréné

⁹ A műsort összeállító tanárnő

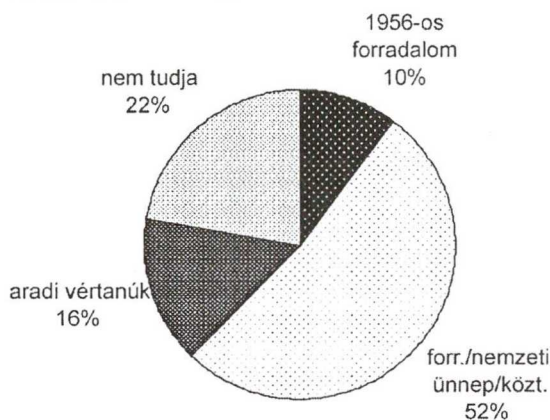
¹⁰ Kincses Imréné

Negyedik okként felmerült, hogy „ nagyon sok a részképeség-zavaros gyere-
künk...A szövegértéssel nagyon nagy probléma van.”¹¹

Lehet, hogy ezek miatt kaptam sok olyan kérdőívet vissza, amin az első kér-
désre adott válasz az „aradi vértanúk” volt, mert úgy gondolták, a legutóbbi –
március 15-i – ünnepségről kérdezem őket, ami körülbelül két héttel előzte meg
az ívek kitöltését?

Lehet, hogy a gyerekek nem is tudják, milyen megemlékezésen vesznek részt?
Vagy csak az adott pillanatban, amíg a helyszínen tartózkodnak? Ha az iskolában
beszélnek nekik róla, az nem is marad meg, vagy csak nagyon kevés? Talán nem
is érdekli őket?

Mindenesetre a 136 kérdőív első kérdésére adott válaszok összesítéséből kide-
rül, hogy a diákok 62%-a – ugyan eltérő mértékben, de – tisztában van azzal,
hogy mire emlékezünk október 23-án.

2. Információforrások

A második kérdéscsoportot azért tettem föl, mert kíváncsi voltam, honnan
szerzik a témával kapcsolatos információikat a diákok; a társadalom mely cso-
portja, illetve intézménye játssza a főszerepet tájékoztatásukban. A 136 kérdőív
válaszaiból kiderült, hogy ebben az iskolának van kiemelt szerepe. Második
helyen a média (főleg a televízió) áll, harmadikon a család.¹²

Mindössze négyen írták azt, hogy az ünnepségen hallottak először '56-ról.

Hogy kinek kell az eseményről tájékoztatni a gyerekeket, a tanárok eltérően
vélekedtek: „Hát, szerintem az iskolának csak nagyobb szerepe van. Nagyobb...
Az iskolába biztos, hogy egy garantált tudást kap...”¹³ „Tulajdonképpen minden-
kinek, azt gondolom, mert mi egymagunkban nagyon kevesek vagyunk hozzá.
Ugyanúgy, mint ahogy a neveléshez is nagyon kevesek vagyunk. Hogy csak az
iskola nevelje a gyereket, az nagyon kevés. Amit tudunk, megteszünk, de ehhez
kellene a család is.”¹⁴ A válaszokból mindenesetre úgy tűnik, ebben a pillanatban

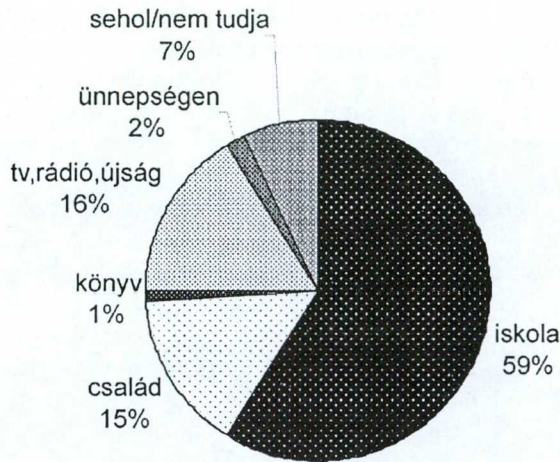
¹¹ Kincses Imréné

¹² Néhány diák többféle forrást is megnevezett, a diagram valamennyi választ tartalmazza.

¹³ Király Endre, biológia-földrajz szakos tanár, sz.1957.

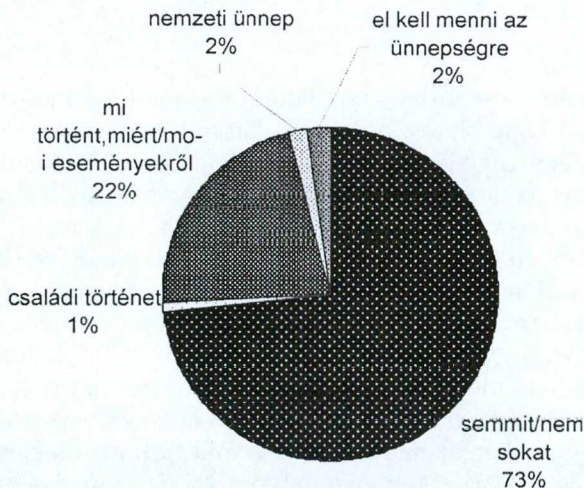
¹⁴ Kincses Imréné

elsősorban a pedagógusok azok, akik átadják a témával kapcsolatos ismereteket.

Ezt megerősítik a kérdőívekben feltett harmadik kérdésre adott válaszok is. A gyerekek többsége otthon nem szokott beszélni '56-ról (73%). 22%-uk annyit írt, hogy „mi történt” és „miért történt”, illetve a „magyarországi eseményekről”, de ezt bővebben nem fejtették ki. Mindössze két tanuló írta, hogy „nemzeti ünnep”. Három diák válasza volt, hogy „el kell menni az ünnepségre” – ők a nézők közül kerültek ki. A 136 kérdőív közül csak egyetlenegyben olvastam rövid családi történetet: „ Anya elmesélte, hogy a nagypapámat (ő akkor katona volt) nem engedték haza civil ruhában és majdnem meglőtték.”¹⁵

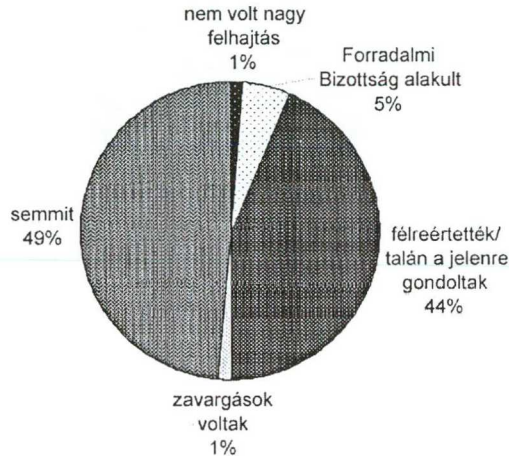

A „tanulók”-nak és a „szereplők”-nek (96 fő) feltettem a kérdést, hogy mit hallottak az okányi eseményekről. A legtöbben semmit nem tudtak róla. Többen

¹⁵ Erős Katalin, 7.b osztályos tanuló

félreértettek, és a legutóbbi ünnepségen történeteket írták le. (Lehet, hogy rosszul fogalmaztam meg a kérdést? Esetleg tényleg igaz, hogy „...a szövegértéssel nagyon nagy probléma van”¹⁶?) A 8. osztályosok közül viszont 11-en válaszolták azt, hogy megalakult a faluban a Forradalmi Bizottság.

Hogy miért nem tudnak a gyerekek a helyben történetekről, erre – elképzelhető – az egyik pedagógus adta meg a választ: „...[Okányt] éppen megérintette a szél, aztán volt egy-két lelkes ember, aztán a zászlót kivágták. De különösebben itt nem volt szerintem. Idáig nem jutott el.”¹⁷ A falu történetéről szóló könyvekben azonban tanúskodik néhány oldal az itt zajlottakról, valószínűleg innen tudhatnak a diákok a Forradalmi Bizottság megalakulásáról.¹⁸

3. A megemlékezés és visszhangja

A kérdőívek további része a kérdések megfogalmazásában már eltért egymástól, témában viszont nem: az általam megfigyelt megemlékezéssel és azon belül a műsorral kapcsolatosak.

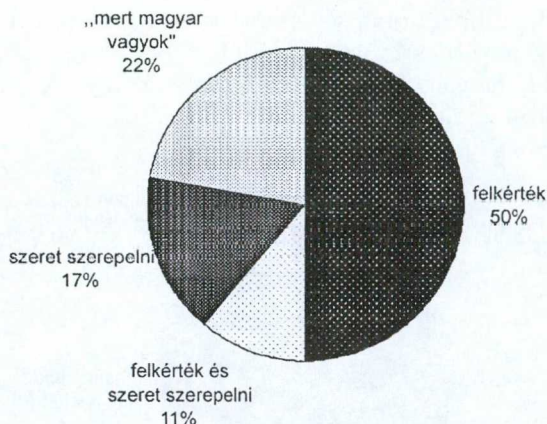
A „szereplőknek” feltettem a kérdést, miért szerepeltek a legutóbbi ünnepségen. Kíváncsi voltam, hogy megkérték őket vagy önként jelentkeztek – ez utóbbi esetében pedig mi volt a motiváló erő. Kimondott önkéntességre nem találtam példát. 9 gyerek válaszolta, hogy felkérték; három azért, mert szeret szerepelni, verseket mondani, énekelni; két diáknál megjelenik a felkérés és a föllépés szerepeltete; négy 8. osztályos kislány pedig, azon kívül, hogy szeret szerepelni, kijelentette: „Azért, mert magyar vagyok.” Velük kapcsolatban fölmerült bennem, mi okból válaszolták ezt. Belülről fakad a válasz? Hallották valahol? Esetleg otthon? Kettőn azonban semmit nem beszélnek a családban a történetekről, a másik két diák pedig annyit, hogy „mi történt ekkor”.

¹⁶ Kincses Imréné

¹⁷ Király Endre

¹⁸ Házi Albert: Okány krónikája a kezdetektől napjainkig. 1984. 156–157.

Házi Albert: Okány krónikája II. 2000. 24–36.

Arra, hogy mi tetszett nekik legjobban a műsorban, a következő válaszokat adták:

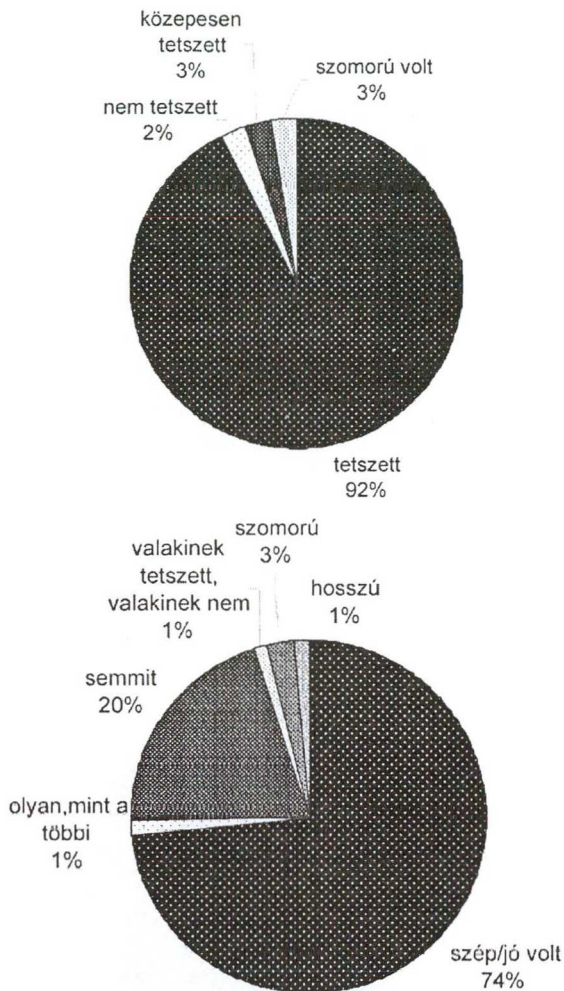
A „nézők” döntő többségének tetszett a megemlékezés. Főleg a „jó”, „szép”, „érdekes” jelzőkkel illették, kiemelve a verseket, dalokat. Csak elvétve találkoz-tam semleges, illetve negatív véleménnyel.

Ez az igazgatónő szerint nem meglepő: „...nagyon meg voltak elégedve, akik itt voltak. Na most az Ica személye [a műsort összeállító tanárnő] garancia arra általában, hogy ott helyén vannak a dolgok. Amit ő csinál, irodalmi színpadsze-rűen – általában hagyományosabb, konzervatívabb módon készít elő egy-egy ünnepet – ott helyén vannak általában a dolgok és hat a gyerekekre.”¹⁹

A „tanulók” esetében az érdekelt, mit hallottak társaiktól az ünnepségről, egyáltalán beszéltek-e róla.

Az alábbi adatok szerint tényleg hatott a gyerekekre, beszédtema volt köztük a megemlékezés. Akár jó, akár negatív véleményt írtak le, ezt én mindenképpen pozitívumnak értékelem.

¹⁹ Kincses Imréné

4. A gyerekek távolmaradásának okai

A „tanulók” esetében még arra is kíváncsi voltam, miért nem jöttek el. Amint fentebb már jeleztem, a diákok számára a megjelenést „...nem tették kötelezővé...– az egyik szereplőt idézve – ... mondott olyat [az osztályfőnök], hogy azért legyünk kint az ünnepségen.”²⁰ Saját emlékeim szerint nekünk még ki kellett vonulnunk, de ebben volt tanárom megcáfolt:

„Ti se jöttetek el az ünnepségre, csak aki szerepelt. Meg egy-kettő, aki kicsit, kicsit kötelességének érezte...”²¹

Az igazgatónő és a polgármester úr szerint – s erre én is így emlékszem – a mi időnkben még munkanapokon rendezték a megemlékezést. Ilyenkor kivonultak az önkormányzati dolgozók, az intézményvezetők, a pedagógusok a gyerekek-

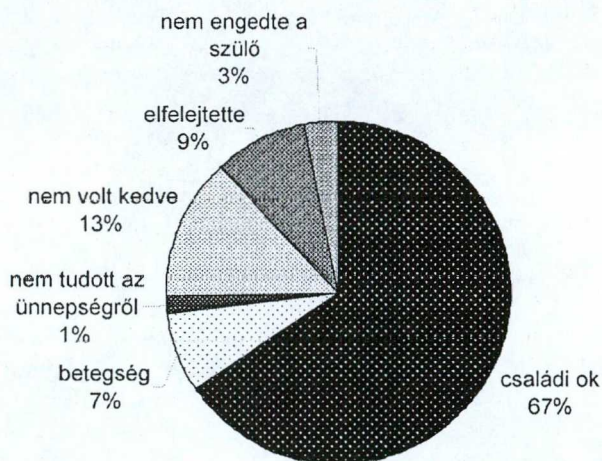
²⁰ Horváth Gyula, 8.b. osztályos tanuló

²¹ Király Endre

kel együtt. „Civileket” – egyszerű falusi lakosokat – alig lehetett látni. Jelenlegi polgármesterünk viszont úgy gondolja, hogy az ilyen jellegű rendezvényeket a napján kell tartani – nem baj, ha a munkaszünet miatt kevesebben jönnek is el: „Ha kötelező elmenni valahova és a gyerek unottan, durcásan megjelenik, és *Ja, na jó ott leszek, mer máskülönb en az osztályfőnöktől vagy a tanítótól mit fogok kapni!* Ott van és nem is figyel oda a rendezvényre. Minek van ott? Aki eljön, az valószínű, azért jön el, mert komolyan vette a pedagógusnak a hívószavát. Egyrészt azért, mert tényleg érdekli, másrészt mert, mert a szülő azt mondta, hogy *Gyerekem, igenis menjél el, mert...* Próbálja a gyereket nevelni az ilyen nemzeti dolgokban is. És valóban azok nem jönnek el, akik... akiket abszolút hidegen hagy, nem érdekli, hogy ez most ünnep, nem ünnep. És nem biztos, hogy ez, ezzel több gyereket tudunk érdemben megszólítani – hogyha ott van minden gyerek –, mint így, aki, az jön el, aki valamiért, nem pedig a kötelezőért jön el.”²²

Az egyik interjúalanyom szerint: „Demokrácia van! Hát hogy mondjam én a gyerekeknek, hogy: *Figyelj, szabadidőből, vasárnap délelőtt gyere!* Nincs már kommunista szombat, meg... Ajánlom. *Gyertek!* Az se lesz jó, ha kötelezővé teszünk valamit. Mert eljött, de nem tudta, hogy mire jön. Most eljön az, akit érdekel. Igaz, hogy ők is kevesen vannak.”²³

Úgy gondoltam, a válaszok összesítése előtt, hogy a tanulók távolmaradásának több oka is lehet. Felmerült bennem az érdektelenség, betegség lehetősége, vagy az, hogy a szülők politikai nézeteik miatt nem engedték gyermekeiket. A kérdőívek feldolgozása után kiderült, hogy többségük „családi okok miatt” nem jött. (Általában ezt a kifejezést használták, bővebben csak néhányan fejtették ki: egyikük aznap ünnepelte a születésnapját, máshol disznóvágás volt.) Viszonylag kevesen hivatkoztak betegségre és arra, hogy nem tudtak eljönni.

A 78 fő közül csak egy ember nem értesült a megemlékezésről, 9% felejtette el és 13%-uknak nem volt kedve. Mindössze két gyerek írta le, hogy nem engedte a szülő, de ezt már nem indokolták meg. Ezekből az adatokból tehát nem követ-

²² Fekete Zoltán

²³ Király Endre

keztethetek a szülők politikai nézeteiből fakadó eltiltásra. Az általam feltételezett érdektelenséget már inkább igazolják azok a kijelentések, miszerint elfelejtették, vagy nem volt kedvük részt venni a rendezvényen.

5. 1956. október 23. – az okányi oktatásban

A pedagógusoktól megkérdeztem, érdeklődnek-e a gyerekek '1956-ról. Egyikük szerint „...nem. Nem szoktak, abszolút nem.”²⁴ Az igazgatónő szerint pedig „...nagyon kevés olyan gyerek van.”²⁵

Úgy gondoltam, fontos tudnom, ők hogyan vélekednek erről a nemzeti ünnepről, mit mondanak a diákoknak – hisz a kérdőívek összesítése szerint a legtöbben tőlük szerzik az információikat.

A műsort készítő tanárnő a következőt mondta: „ez az ünnep, egyrészt új is, nincs a helyén. Még maguk a politikusok, a történészek sem igazán tették a helyére. Akik, mi, ez a nemzedék, szerintem egész mást hallott róla, tehát még szerintem mi magunk sem tudjuk, hogy mit is mondjunk. És talán nem is merjük most már úgy mondani, ahogyan kellene, mert magunk se tudjuk, mit kellene mondani. Ez az egyik. Amit én próbálok általában átadni, az az, hogy egymás szeretete, megbecsülése, békében élés, hazaszeretet. Ez szerintem olyan érték mindenkinek, amik örök érvényűek. Ez benne volt az '56-ban is: szabadságszeretet, hazaszeretet, az egymás segítése, a béke és a nyugodt élet iránti vágy. Tehát én úgy gondolom, hogy ezt mindenképpen közvetítheti egy műsor. Ezzel biztos nem teszek rosszat. És ezért is állítottam annak idején így össze.”²⁶

Az iskola igazgatója szerint „nagyon-nagyon nehéz dolga van annak, aki szóközi beszédet mond, nagy a felelőssége is, hiszen nagyon sokféleképpen értelmeznek dolgokat. Nem biztos, hogy helyén van az, tehát nagyon benne kell lenni a témában. Én azt gondolom, aki elvállalja azt, hogy egyáltalán beszél róla, mert a mai világban sem teljesen egyértelmű. Én elég sokat nézem a televíziót. Nézem az egyik csatornát, nézem a másikat. Nem ugyanazt hallom mind a két csatornán, még a mai napig se... megdöbbentő, azt gondolom, amilyen az állami ünnepségek körül ami történik – tehát a körítés. Mert lehet, hogy ez nem '56, de '56-hoz is kapcsolódik... mindenféle rendbontás van, mindenféle bekiabálás, rengeteg olyan dolog az állami vezetők, az országgyűlési képviselők részéről, aminek bizony nem szabadna megtörténni. Ha a mi gyerekeink véletlenül nézik – mert nem nagyon nézik az ilyesmit. Ha véletlenül nézik és látják, hogy ott mi történik, akkor nem olyan kép alakul ki bennük erről az egészről, én azt gondolom.”²⁷

A tanár úr a következőképp nyilatkozott: „Igazából nekem sincs kialakult és határozott véleményem, mert nem éltem meg. Én arra emlékszem gyerekkoromban, hogy egy határozott kép van előttem, hogy a jóanyám kinn mosott az udvaron és akkor a rádióban pedig Nagy Imréről volt szó valamilyen politikai műsorba és akkor, ugye, kint volt az udvar közepén és én kisgyerekként kérdeztem, hogy ki

²⁴ Király Endre

²⁵ Kincses Imréné

²⁶ A műsort összeállító tanárnő

²⁷ Kincses Imréné

az a Nagy Imre és egyáltalán, miről beszélnek most. Azonnal: *Csend! Nem szabad róla! Nehogy az utcán valaki meghallja!* Tehát ez annyira megmaradt bennem, hogy szüleim szinte félték beszélni arról, hogy mi történt '56-ban, meg ki volt az a Nagy Imre... Nyilván én fiatal, kezdő pedagógus, igaz, hogy nem történelmet tanítottam, de ha szóba került, helyettesítettem, és pont ebbe a témában, hát mit mondtam? Azt, amit a tankönyvben volt... Mit mondanék, amikor bemegyek órára? Ami a tankönyvben van! Nyilván, na... Nyilván osztályfőnöki órán, ha a gyerek fölteszi, hogy mi a véleményem, akkor, akkor másképp nyilvánulok meg. Nekem, mint pedagógusnak, mondom. Ha helyettesítő tanárként bekerülök, én azt tanítom, amit a jelenlegi tankönyv ír. Ez biztos... hogyha a tankönyvben az van írva, hogy forradalom, és akkor én kiállok, hogy: *Gyerekek, az ellenforradalom volt – igaz?* Akkor azonnal visszajön, hogy én..., hogy én miről beszélek, mit mondok?! De mondom, ha osztályfőnöki órán – az egy más jellegű óra – a gyerek fölteszi a kérdést, hogy *Endre bácsi, neked mi a véleményed erről?* – akkor nyilvánvalóan elbeszélgetek és *Jó, gyerekek...*, de hozzáteszem, hogy *Ez a saját véleményem.*"

A tanár úr elmondása szerint eddig minden március 15-i és október 23-i ünnepségen jelen volt. Az indoklása: „Példamutatás. Ennyi az egész. Aztán vagy meglátják, vagy észre veszik, hogy ott vagyok, vagy nem. '48 nemcsak példamutatás, tehát '48-at azt nem hagynám ki, azt egészen másképp értékelem.”²⁸

IV. A helyén van-e '56?

Mit és mennyit tudnak a gyerekek 1956-ról? – tettem fel a kérdést a bevezetőben. Az általuk kitöltött kérdőívek összesítése szerint 62%-uk tisztában van (változó mértékben) vele, mire emlékezünk október 23-án, 38%-uk azonban nem, illetve rosszul tudja ezt. A második csoportot döntő többségben azok alkotják, akik nem voltak jelen az általam megfigyelt ünnepségen, illetőleg a tananyagban sem jutottak még el a korszak tárgyalásáig.

A diákok 59%-a e történelmi eseménnyel kapcsolatos információit az iskolában szerzi (a történelemtanártól, az osztályfőnöktől, a magyartanártól), 16 %-nál játszik szerepet a média (televízió, rádió, újság), 15%-nak pedig a család nyújt tájékoztatást. Ebben jóval kisebb jelentősége van – a válaszok tanúsága szerint – az ünnepségnek és a könyveknek. A megszólaltatott pedagógusok eltérően nyilatkoztak arról, hogy kinek kell a gyerekeket informálni. Volt, aki az iskola szerepét emelte ki, a többiek a család szerepét is hangsúlyozták az oktatás mellett.

A megemlékezés a gyerekek döntő többségének tetszett, hatott rájuk. Ezt az is alátámasztja, hogy az iskolában beszéltek róla, meg nem jelent társaikat tájékoztatták az eseményekről.

1956-ról a diákok legfőképp történelem órán hallanak, de az évforduló közeledtével előfordul, hogy egy-egy osztályfőnöki órán is felvetődik a téma. A tanárok tapasztalatai szerint viszont a gyerekek nem túl érdeklődőek. Ez véleményem szerint megmutatkozik a megemlékezésen való részvételi arányukban is. A pol-

---

²⁸ Király Endre

gármester és a pedagógusok nem teszik, nem tehetik, és nem is akarják számukra kötelezővé tenni a részvételt. Az iskolában átadják nekik az eseménnyel, nemzeti ünneppel kapcsolatos alapvető ismereteket. Megpróbálják az általuk fontosnak tartott értékeket közvetíteni, de nyilatkozataikból számomra úgy tűnik, gondban vannak. „Na, most mi volt, ellenforradalom vagy forradalom? Mi volt?”²⁹ Talán azért, mert „56 még nincs a helyén”³⁰?

---

²⁹ Király Endre

³⁰ A műsört összeállító tanárnő

1. kép: A kopjafa a körülötte kialakított parkkal

2. kép: A kegyelet korszorú

3. kép: Az ünneplő felnőttek

4. kép: A megemlékező diákok

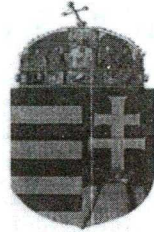

5. kép: A kopjafa

Melléklet

M E G H Í V Ó

A KÖZSÉG KÉPVISELŐ-TESTÜLETE
TISZTELETTEL HÍVJA ÉS VÁRJA A LAKOSSÁGOT,
A CIVIL-ÉS TÁRSADALMI SZERVEZETEKET

2005. OKTÓBER 23-án (vasárnap) 10 ÓRÁRA

A KOPJAFÁNÁL

RENDEZENDŐ ÜNNEPSÉGRE

ÉS KOSZORÚZÁSRA

MŰSORT: AZ ÁLTALÁNOS-ÉS AZ
ALAPFOKÚ MŰVÉSZETI ISKOLA

NÖVENDEKEI ADNAK

ÜNNEPI KÖSZÖNTŐT MOND:

FEKETE ZOLTÁN
POLGÁRMESTER

MINDENKIT SZERETETTEL VÁRUNK!